

namum Na příklad cumque ve slovech quicumque, ubicumque quandocumque, atd říkáme jim přípony' ⁶

A dále

„§76 Mezi přípony lze počítat

(1) slovesa vis a libet když je používáme místo cumque ubicumque ubi-
vis ubilibet

(2) koncovky odvozenin (-ax -ix -ilis -anus atd) které brzy uvidíte ve
skladbě

(3) koncovky jmen a sloves při skloňování a časování ( )⁷

Komenský nejdříve uvádí nový pojem přípona (adiectio) Stále platí ne-
vznamovost, ale nemluví se už pouze o koncovkách, ale také o jiných mo-
néměch

4 5 Čeka nás ještě překvapení v závěrečných Annotationes

„§35 Divím se že dosud gramatikové nenapsali nic o příponách ( ) Ne-
znamenají nic samy o sobě znamenají něco připojme-li je Stejně jako ani
předpony (hlavně neoddelitelné předpony jak jim říkají di dis- re- se-,
am- con- i u Němců be ent- ver- her- miß-) nic neznamena-
jí samy o sobě avšak připojme-li je před slovo znamenají ( ) neboť všechny něco
znamena-
jí připojme-li je k jejich tematům jsou části slov a tak reci ( )
Tedy všechny přípony tohoto rázu jsou významonosné – tedy voces – tedy
části řeči ( )

„75 Rozhodli jsme se uvést také přípony do svých logických souvislostí,
aby bylo zřetelnější že vůbec nejsou významonosné“⁸

Bylo by nepochybně přínosné prokázat, zda se jedna o první uznání nezá-
vislé významové hodnoty **koncových morfémů** v dějích lingvistiky Připo-

⁶ „35 Tandem sunt particulae affixivae, quae licet per se nihil significant, Vocibus tamen aliis appensae significationibus illarum aliquid addunt Verbi gratia cumque, in vocibus, quicumque Ubicumque Quandocumque etc Dicuntur ADJECTIONES“

⁷ „76 Adjectionibus annumerari possunt

(1) Verba Vis et libet pro cumque usurpata Ubicumque, Ubiuis, ubilibet

(2) Vocum derivatarum terminationes (AX, IX, ILIS, ANUS etc quas mox in
syntaxi videbis

(3) Nominum et Verborum in declinando et conjugando terminationes ( )“

⁸ „Ad §35 De Adjectionibus nihil a Grammaticis hactenus traditum, miror ( )
Non significant per se significant adiectae sicut nec Praepositiones (praesertim insepa-
rabiles, quas vocant, Di, Dis, Re, Se, Am, Con, et Germanorum, Be/Ent/Ver/Her/Miß)
significant per se, praerunctae tamen significant ( ) quia omnes illae thematibus suis
adiectae significant Vocumque, et sic sermonis, partes sunt ( ) Sunt igitur omnes
eius modi adjectiones significativae Voces igitur Sermonis partes igitur ( )“

Ad §75 Adjectiones etiam in rationabilem Contextum reducere placuit, ut non esse
omnino ŚaśhantikaŚV melius pateret

ny tedy mají významovou stránku Navíc se naznačuje protiklad s *tematy*,
který odpovídá Martinetovu protikladu **morfém/lexém**

4 6 V jednom úryvku *Panglottie* je tento protiklad vyjádřen otevřeně,
vedle *thema* Komenský používá i výraz *radix* kořen

[rozuměj Naš nový jazyk] bude právě mít jak svoje materialno – tema
či kořen – tak svoje formálno – soubor odlišných prvků – skrz čisté připojo-
vání a přemístování označení (hlasek a slabik) ⁹

Na stejném místě oceňuje, že v němčině lze vyladit význam slova ‘Haus’
pomocí významonosných distinktivních monémů (*differentiae voculae*), to
jest tvořit lexemy „Wohnhaus, Gasthaus, Rathhaus, Richthaus, Spielhaus,
Tantzhaus, Schenkhaus“ Tak ještě jednou zdůrazňuje sveraznost **syntémů**
Kromě toho si uvědomuje rysů otevřenosti či zavřenosti paradigmát lexikal-
ních, respektive morfologických

Všimě si také že podstatných jmen sloves a přídavných jmen je veliké
množství jakoby nekonečně ve kterémkoli jazyce – pro ostatní slova počet je
určitý ¹⁰

4 7 Definice pro jednotku *praepositio* (to jest předpona i předložka) zní
velice blízko Martinetova **funkčního monému**

[Rozuměj Kterékoli slovo znamená buď] anebo nějaký vzájemný vztah
mezi věcmi a činy – jako ‘jde ke mně k tobě proti němu atd Říká se tomu
prepozice ¹¹

Podobně vypadá už citovaná definice v §35 mluvnice *Clavis*, jenže pří-
klad uvedený tam neodpovídá Martinetově teorii

4 8 Velký lingvista a slavný pedagog byl si vědom toho, že přišel na nové
poznatky díky přesvědčení, že lze poznat všeobecnou mluvnici společnou
všem jazykům

Rozdělení do kapitol není jako ho určují ti kteří píšou pouze latinskou (či
jineho jazyka) mluvnici Nám protože jsme vzali zřetel na všechny jazyky
společně se zdalo vhodné užívat rozřídění latky takového že kterýkoli jazyk
ve kterékoli kapitole má co říci ¹²

⁹ „[Scilicet Lingua nostra nova] Habebit enim et suum materiale, thema seu radi-
cem, et suum formale differentiarum Complexum, per meras Characterum (literarum
et Syllabarum) adjectionem et trajectionem“ *Panglotta*, sl 292

¹⁰ „Observa etiam, Nomina, Verba, Adnomina, plurima esse, et quasi infinita, in
qualibet lingua reliquarum vocum certum esse numerum“ *Clavis*, §38

¹¹ „[Scilicet Significat enim Vox quaelibet, aut] Aut rerum et actionum ad invi-
cem respectum aliquid ut venit A me, AD te, CONTRA illum etc Dicitur PRAEPO-
SITIO“ *Clavis*, §32

¹² „Capitulum divisio non talis est, qualem instituere solent, quia Latinam solum
Grammaticam (vel aliam) scribunt ( ) Nobis quia ad linguas communiter respectus
fuit, ( ) tali materiarum partitione uti visum fuit, ut sub quolibet Capite, quaelibet
Lingva, quod dicat habeat“ *Annotationes*, §8